

Kalendarium

KRONIKA STOSUNKÓW REPUBLIKI FEDERALNEJ NIEMIEC Z EUROPEJSKIMI KRAJAMI SOCJALISTYCZNYMI

styczeń-luty 1988

Styczeń

2 I — Parlamentarny sekretarz stanu w federalnym ministerstwie obrony Peter Kurt Würzbach (CDU) w wywiadzie dla „Kieler Nachrichten” stwierdził, że propozycje Ericha Honeckera w sprawie utworzenia strefy wolnej od broni atomowej wzdłuż granicy między obydwojma państwami niemieckimi „jedynie mami większym bezpieczeństwem, którego w rzeczywistości nie zwiększa”. „Nie chcemy usuwać broni z określonych stref, lecz chcemy tę broń zniszczyć”, dodał Würzbach.

2 I — Przewodniczący Niemieckiego Czerwonego Krzyża Botho zu Sayn-Wittgenstein zwrócił się za pośrednictwem „Neue Osnabrücker Zeitung” do rządów w Bonn i w Warszawie z wezwaniem do kompleksowego omówienia możliwości wyjazdu na stałe z Polski osób uważających się za będących pochodzenia niemieckiego.

2 I — Według „Bild Zeitung” oba państwa niemieckie prowadzą obecnie tajne negocjacje na temat „wykupienia” 1025 byłych więźniów politycznych z NRD, którzy zostali wypuszczeni na wolność w wyniku ostatniej amnestii. Zdaniem dziennika osoby te najpóźniej w marcu br. otrzymają zezwolenie na wyjazd do Republiki Federalnej.

3 I — Hans-Dietrich Genscher w wywiadzie dla rozgłośni radiowo-telewizyjnej RTL odpowiadał m. in. na pytania związane z jego zbliżającą się podróżą do Polski. Minister powiedział, że chciałby „przedyskutować z polskimi rozmówcami możliwości współpracy gospodarczej, kulturalnej oraz problemy natury humanitarnej. Jest to szerokie pole działania, a stosunki niemiecko-polskie mają duży ciężar gatunkowy dla sytuacji w Europie i dla stosunków Wschód-Za-

chód”. Genscher opowiedział się też za rozluźnieniem ograniczeń w eksporcie do krajów socjalistycznych. „Nie chcemy technologicznego podziału Europy” — podkreślił polityk zachodniemiecki. Minister dał też wyraz zadowoleniu, że rząd w Warszawie nie przeciwstawia się udzielaniu pomocy gospodarczej ze strony RFN: „Uważam, że jest to zasadnicza różnica w stosunku do tego, z czym obecnie w bolesny sposób zetknęliśmy się w Rumunii”.

3 I — Prezes Instytutu Ogólnoniemieckiego w Bonn Detlef Kühn oznajmił na łamach „Kölnische Rundschau”, że bezpieczeństwo w Europie może być zapewnione na dłuższą metę tylko po usunięciu tak istotnego źródła konfliktów, jakim jest „nienaturalny podział Niemiec”.

4 I — Minister H.-D. Genscher powitał z zadowoleniem radziecko-amerykański układ o likwidacji rakiet średniego i krótszego zasięgu oraz wypowiedział się za podjęciem dalszych kroków w dziedzinie rozbrojenia.

4 I — W wywiadzie dla „Neue Osnabrücker Zeitung” rzecznik frakcji SPD ds. polityki niemieckiej Hans Büchler wezwał kanclerza Kohla, by ten jeszcze w bieżącym roku rewizytował Ericha Honeckera w NRD i „naadał tym samym ofensywności polityce niemieckiej”.

5 I — W prasie NRD opublikowano list Ericha Honeckera do Helmuta Kohla z 16 grudnia ub. r. W liście przywódca NRD nawiązywał m. in. do sprawy rozszerzenia porozumień rozbrojeniowych także na rakiety nuklearne krótkiego zasięgu oraz w zakresie broni konwencjonalnych. Ponadto Honecker ponownie zaapelował do Kohla: „Byłoby dobrze, gdyby Pan, Panie Kanclerzu, raz jeszcze przemyślał swoje stanowisko w sprawie utworzenia w Europie Środkowej strefy wolnej od broni chemicznych”.

6 I — W artykule wstępnym, zamiesz-

czonym na łamach organu CSU „Bayernkurier” Franz Josef Strauss wysoko ocenił politykę reform w Związku Radzieckim. Premier Bawarii dał wyraz nadziejom, że ZSRR jeszcze bardziej otworzy swój rynek dla gospodarki RFN.

6 I — Przewodniczący SPD Hans-Jochen Vogel określił dokonaną przez Straussa ocenę polityki wewnętrznej w Związku Radzieckim jako „spóźnioną kapitulację bojownika zimnej wojny w obliczu realiów”.

6 I — Przewodniczący organizacji młodzieżowej SPD Junge Sozialisten Michael Guggemos spotkał się w stolicy NRD z pierwszym sekretarzem Centralnej Rady FDJ Eberhardem Aurichem.

7 I — Radziecki dziennik telewizyjny „Wremia” poinformował, że Biuro Polityczne KC KPZR pozytywnie oceniło wyniki rozmów z F. J. Strausssem i odpowiedziało się za poprawą w stosunkach między RFN a ZSRR.

8 I — Polski minister ds. współpracy gospodarczej z zagranicą Władysław Gwiazda spotkał się z ambasadorem RFN Franzem Joachimem Schöllerem. Oceniono przebieg i perspektywy rozwoju stosunków gospodarczych obu krajów ze szczególnym uwzględnieniem powiązań w dziedzinie kooperacji przemysłowej. Przedyskutowano także możliwości tworzenia w Polsce spółek z kapitałem mieszanym.

8 I — W artykule *Co z odszkodowaniami?* opublikowanym przez „Frankfurter Rundschau” zawarto pogląd, iż „wysunięte po raz pierwszy w grudniu 1986 r. wobec Bonn roszczenia w sprawie odszkodowań będą, jak się zdaje, jeszcze przez pewien czas przesłaniały i obciążały dwustronne stosunki między Warszawą a Bonn”.

8 I — „Frankfurter Allgemeine Zeitung” zamieszcza obszerny artykuł pt. *Zastój w stosunkach niemiecko-polskich*. W publikacji stwierdza się m. in.: „Polska, która w latach siedemdziesiątych utrzymywała uprzywilejowane stosunki z RFN, obecnie znalazła się pod tym względem w porównaniu ze swymi partnerami sojuszniczymi w tyle. Berlin, Budapeszt, Praga, Sofia, a nawet Moskwa znacznie szybciej potrafiły osiągnąć porozumienie z Bonn w najróżniejszych sprawach, i to nie na swoją niekorzyść”.

8 I — Wojciech Jaruzelski przyjął ambasadora PRL w Republice Federalnej Rzeszy Karla Karskiego.

9 I — Zastępca przewodniczącego frakcji parlamentarnej CDU/CSU Volker Rühe w wywiadzie dla rozgłośni „Freies Berlin” nawiązując do warszawskiej po-

droży ministra Genschera powiedział: „Musimy oczekiwać od narodu polskiego, że wykaże on zrozumienie dla sytuacji podzielonych Niemiec, oraz że sytuacja ta nie może być na trwałe zafiksowana przez historię. Sądzę, że formuła o istnieniu dwóch państw jednego narodu niemieckiego — użyta przez Straussa w Moskwie — jest bardzo realistyczna”.

9 I — Bońskie ministerstwo spraw zagranicznych opublikowało oświadczenie ministra Genschera przed wyjazdem do Polski: „[...] Wyrażamy wolę udzielenia pomocy w zakresie naszych możliwości, jesteśmy gotowi rozszerzyć współpracę gospodarczą, naukową i techniczną oraz w zakresie ochrony środowiska”. W oświadczeniu wspomina się także o możliwości otwarcia instytutu kultury niemieckiej w Warszawie, nawiązano również do problemów mniejszości niemieckiej w Polsce.

10-13 I — Z oficjalną wizytą w Polsce przebywał Hans-Dietrich Genscher. Zachodni Niemiec ministrowi towarzyszyli m. in. przedstawiciele kół gospodarczych z Bertholdem Beitzem, Ottomem Wolffem von Amerongenem i Rudolfem von Benningsen-Fördererem. Genscher przyjęty został przez Wojciecha Jaruzelskiego i premiera Zbigniewa Messnera, spotkał się też z Romanem Malinowskim, Józefem Czyrkim, Mieczysławem F. Rakowskim, Tadeuszem W. Młynczakiem. Rozmowom plenarnym przewodniczył ze strony polskiej Marian Orzechowski. Ugodniono powołanie trzech grup roboczych dla negocjowania szerokiego pakietu zagadnień. Korespondenci podkreślali wyjątkowo dobry klimat towarzyszący wizycie. Zachodni Niemiec gość spotkał się z Prymasem Polski Józefem Glempem, a poza programem oficjalnym odbył rozmowę z Lechem Wałęsą. Genscher przyjął też delegację mniejszości niemieckiej na Śląsku. W trakcie wizyty dokonano aktu dekoracji Wielkim Krzyżem Zasługi Orderu Zasługi RFN pierwszego Polaka Stanisława Stompe. Prasa zachodniemiecka wyeksponowała w swych relacjach gwarancje graniczne Genschera dla Polski, natomiast z wypowiedzi Orzechowskiego cytowano zdanie przyznające, że do moralnych aspektów wzajemnych stosunków należy także los Niemców, którzy utracili swą ojczyznę. Gość złożył również kwiaty na grobach żołnierzy niemieckich poległych podczas I wojny światowej oraz odwiedził grób ks. Jerzego Popiełuszki.

11 I — Na tradycyjnym noworocznym spotkaniu z prasą kanclerz Kohl poin-

formował, że podczas wizyty Eduarda Szewardnadze w Bonn zostaną omówione szczegóły podróży Michaila Gorbaczowa do RFN jeszcze w pierwszej połowie br. Przypomniawszy o swej bliskiej już wizycie w Pradze kanclerz wymienił w tym kontekście również Polskę, Węgry i Bułgarię. Kwestię podróży do NRD szef rządu federalnego pozostawił otwartą.

12 I — W trakcie posiedzenia frakcji CDU/CSU Franz Josef Strauss stwierdził, że odniósł w Moskwie wrażenie, iż Związek Radziecki nie jest zainteresowany tzw. trzecim rozwiązaniem zerowym, dotyczącym rakiet o zasięgu poniżej 500 km.

14 I — Premier Nadrenii Północnej — Westfalii Johannes Rau przeprowadził półtoragodzinną rozmowę z Erichem Honeckerem. Dominowała problematyka rozbrojeniowa oraz stosunki między SPD i SED.

14 I — Podczas spotkania z przedstawicielami prasy zagranicznej w Bonn Helmut Kohl potwierdził możliwość przyjazdu do Polski jeszcze w tym roku.

15 I — Wiceprzewodniczący frakcji parlamentarnej SPD Horst Ehmke oświadczył w wywiadzie dla „Deutschlandfunk”, że socjaldemokraci pozytywnie oceniają wyniki wizyty Genschera w Polsce. Ehmke zauważył przy okazji, że gdyby RFN przyjęła polskie postulaty w sprawie odszkodowań dla b. robotników przymusowych, wówczas mogłoby to w konsekwencji pociągnąć żądania ze strony innych państw.

15 I — W Berlinie Zachodnim parafoowano umowę między przedsiębiorstwami energetycznymi RFN, Berlina Zachodniego i przedsiębiorstwami handlu zagranicznego NRD. Porozumienie przewiduje wybudowanie od granicy między RFN i NRD 200-kilometrowej linii przesyłania energii elektrycznej przez teren NRD do Berlina Zachodniego. Po wybudowaniu linii przez firmy z RFN i Berlina Zachodniego stanie się ona własnością NRD.

17-19 I — W Bonn przebywał Eduard Szewardnadze. W trakcie wizyty radziecki minister zaapelował w imieniu ZSRR o całkowite usunięcie z Europy taktycznych (tj. o zasięgu poniżej 500 km) broni nuklearnych. Gość spotkał się z Richardem von Weizsäckerem, Helmutem Kohlem (któremu przekazał osobisty list od Michaila Gorbaczowa), Franzem Josefem Straussem, Martinem Bangemannem, Lotharem Späthem, Hansem-Jochenem Voglem i innymi politykami. Po

kilku rundach rozmów między Szewardnadze i Genscherem obaj politycy złożyli podpisy pod kilkoma porozumieniami i protokołami. Jeden z protokołów przewiduje organizowanie co najmniej raz w roku konsultacji ministrów spraw zagranicznych RFN i ZSRR. O dalsze 5 lat przedłużono umowę o współpracy gospodarczej. W Kijowie i w Monachium ustanowiono konsulatory generalne. W zachodniemieckich kołach dyplomatycznych zwracano uwagę na „wyjątkowo dobry klimat” towarzyszący rozmowom Szewardnadze.

19 I — W gmachu Reichstagu w Berlinie Zachodnim obradowała frakcja CDU/CSU. Opublikowano rezolucję *W sprawie aktualnej polityki berlińskiej i niemieckiej*, w której czytamy m. in.: „Wolność Berlina opiera się na woli wolności jego mieszkańców, na więzach Berlina i przynależności kraju Berlin do federacji oraz na gwarancjach wolności udzielonych przez alianckie mocarstwa ochronne”.

19 I — Rzecznik rządu PRL Jerzy Urban powiedział, że mniejszość niemiecka w Polsce zanika w wyniku kolejnych fal wyjazdów, przyznał jednak, że np. w Wałbrzychu istnieje towarzystwo skupiające 180-osobową grupę Niemców. Ponadto niektórzy Polacy wyszukują „niemieckich przodków, czyli Volksdeutsche w rodzinie — wynika to przeważnie z innych źródeł, niż realne poczucie niemieckiej przynależności narodowej”. Urban dał także wyraz przekonaniu, że stosunki handlowe PRL-RFN rozwijają się zbyt wolno.

19 I — W Warszawie podpisano porozumienie o współpracy między Krajowym Związkiem Rolników, Kółek i Organizacji Rolniczych a Związkiem Chłopów Niemieckich (DBV) z RFN. Przebywająca w Polsce delegacja DBV z przewodniczącym tej organizacji Constantinem Heeremanem odwiedziła wiele polskich gospodarstw indywidualnych i spółdzielczych.

20 I — Dziennik „Neues Deutschland” skomentował rezolucję opublikowaną poprzedniego dnia przez frakcję CDU/CSU: „Dokument [...] nie jest wart papieru, na którym go napisano”.

20 I — Helmut Kohl wystąpił na spotkaniu zorganizowanym przez Akademię Ewangelicką w Tuzing z odczytem *W służbie człowieka — nasza polityka wobec wschodnich i południowych sąsiadów*, w którym zawarł szereg krytycznych uwag pod adresem m. in. Czechosłowacji, do której wybiera się 26 bm.

20 I — Wicepremier PRL Zbigniew Sza-

lajda przyjął wiceprzewodniczącego Międzynarodowej Komisji Mieszanej ds. Współpracy Gospodarczej, Przemysłowej i Technicznej Polski i RFN L. Schome-rusa.

22 I — W Bremie doszło do spotkania przebywającej w RFN delegacji frakcji *FDJ* w Izbie Ludowej NRD z członkami grupy roboczej ds. polityki młodzieżowej frakcji *SPD* w *Bundestagu*. Na czele delegacji *FDJ* stoi członek Prezydium Izby Ludowej Hans-Jochen Willerding. W ramach wizyty przewidziano również spotkanie z przewodniczącym *Bundestagu* Philippem Jenningerem (*CDU*).

24 I — Kanclerz Kohl w wypowiedzi dla „Deutschlandfunk” stwierdził, że jego spotkanie z Gorbaczowem prawdopodobnie nie dojdzie do skutku w pierwszym półroczu br. Jest to spowodowane innymi zajęciami radzieckiego przywódcy i nie ma wpływu na stan stosunków niemiecko-radzieckich. Kanclerz oświadczył także: „W żadnym wypadku nie dopuszczamy do uprawiania takiej polityki, która by wykluczała Berlin”.

25 I — W stolicy NRD opublikowano komunikat agencji *ADN* o fali aresztowań w szeregach opozycji. Agencja poinformowała, że wielu aresztowanych utrzymywało kontakty z zachodniobierlińskimi służbami specjalnymi. Podano też, że młodzi dysydenci odrzucili propozycję wyjazdu do Republiki Federalnej. Komentatorzy piszą o groźbie ponownego kryzysu na linii RFN-NRD.

25 I — Helmut Kohl w wywiadzie dla „Rudeho Prava” pozytywnie ocenił stan współpracy gospodarczej między RFN i Czechosłowacją, dając jednocześnie wyraz nadziei na rozszerzenie tego typu kontaktów.

25 I — Minister ds. stosunków wewnętrzniemieckich pani Dorothee Wilms (*CDU*) wygłosiła w paryskim Instytucie Stosunków Międzynarodowych odczyt, w którym potwierdziła nienaruszalność istniejących granic „teraz i w przyszłości” dodając, iż nie istnieją „żadne roszczenia terytorialne”. Mimo że Niemcy istnieją pod względem prawnym nadal w granicach z 31 grudnia 1937 r., to owe pozycje prawne nie stanowią — zdaniem pani Wilms — żadnego zagrożenia dla Polski.

26 I — W wywiadzie dla „Die Welt” kanclerz Kohl z zadowoleniem powitał wyciszenie w czechosłowackich środkach masowego przekazu głosów dotyczących rewanżyzmu. Kohl zapewnił, że w Pradze będzie otwarcie mówił o prawach człowieka i prawach opozycji.

26 I — Ambasador Polski w RFN Ry-

szard Karski złożył wizytę premierowi rządu Północnej Nadrenii-Westfalii Johannesowi Rauowi (*SPD*). Omówiono perspektywy współpracy gospodarczej, naukowo-technicznej, kulturalnej oraz w dziedzinie ochrony środowiska między PRL a Północną Nadrenią-Westfalią oraz stan przygotowań do oficjalnej wizyty Raua w Polsce.

26 I — W Poczdamie podpisano porozumienie o partnerstwie między tym miastem a Bonn. Jest to siedemnasta z kolei umowa tego typu. Przewiduje ona wszechstronny rozwój współpracy obu miast oraz wymianę doświadczeń w zakresie gospodarki komunalnej, oświaty, służby zdrowia i kultury. W dalszej perspektywie myśli się o koprodukcji przemysłowej. Podczas uroczystej ceremonii podpisania umowy nadburmistrz Bonn Hans Daniels (*CDU*) skrytykował ostatnie wydarzenia w NRD, co zostało ocenione przez nadburmistrza Poczdamu Welfrieda Seida jako ingerencja w sprawy wewnętrzne NRD. Incydent ten doprowadził do zmiany programu pobytu delegacji Bonn w Poczdamie.

26 - 27 I — Jako pierwszy od 14 lat szef rządu zachodniemieckiego Helmut Kohl gościł z oficjalną wizytą w Czechosłowacji, gdzie przeprowadził rozmowy z prezydentem Gustavem Husakiem, sekretarzem generalnym KPCz Miłoszem Jakeszem i premierem Lubomirem Štrou-galem. W toaście podczas jednego z bankietów kanclerz oznajmił: „Nasze narody pragną, aby wspólna granica stała się bardziej przenikalna”. Podczas rozmów sondowano m. in. możliwości kooperacji między *Škodą* a *Volkswagenem*; Czesi są również zainteresowani budową autostrady Praga-Berlin i podłączeniem do sieci energetycznej RFN. Towarzyszący Kohlowi federalny minister komunikacji Jürgen Warnke podpisał układ w sprawie żeglugi śródlądowej. Kanclerz spotkał się także z arcybiskupem Františkem Tomášem oraz złożył wieniec we wsi Lidice. Wchodzący w skład delegacji Volker Rühe, Horst Teltschik i Dieter Kastrup przeprowadzili rozmowę z przedstawicielami „Karty 77”. Rzecznik rządu RFN Friedhelm Ost określił wstępny bilans wizyty jako „lepszy niż oczekiwano”.

27 I — Do Bonn na zaproszenie *SPD* przybyła delegacja *SED* pod kierownictwem członka Biura Politycznego KC Hermanna Axena. Podczas rozmów z przedstawicielami *SPD* na czele z Egonem Bahrem omówione zostały, w ramach wspólnej grupy roboczej obu partii, możliwości zgłoszenia propozycji w za-

kresie ograniczenia zbrojeń konwencjonalnych.

W wydanej w tych dniach książce *Zum Europäischen Frieden. Eine Antwort auf Gorbatschow* Egon Bahr proponował zawarcie traktatu pokojowego oddzielnie z obywatelami państwami niemieckimi. Według obowiązującej w RFN doktryny prawnej traktat ten powinien być zawarty ze zjednoczonym państwem niemieckim.

Luty

2 II — Władze NRD zwolniły z aresztu piosenkarza Stephana Krawczyka, który wyjechał następnie do RFN. Krawczyk został zatrzymany 17 stycznia br. „przy próbie zakłócenia” oficjalnej manifestacji ku czci Róży Luxemburg i Karla Liebknechta.

3 II — Dziennik „Neues Deutschland” zamieścił komentarz pt. *Dziennikarze na utrzymaniu zachodnioniemieckich służb specjalnych*, atakujący korespondentów RFN w NRD. W komentarzu stwierdzono, jakoby wywiad zachodnioniemiecki zajmował się wyszukiwaniem i wspieraniem materialnym osób przedstawianych później jako „wewnętrzna opozycja w NRD”. Komentarz ten pociągnął za sobą protest Stałego Przedstawicielstwa RFN w NRD, odrzucony zresztą przez MSZ NRD. Wydarzenia te mają miejsce po fali krytycznych artykułów i protestów prasy zachodnioniemieckiej przeciw aresztowaniom w środowisku działaczy pokojowych oskarżonych o próbę zakłócenia manifestacji w dniu 17 stycznia.

3 II — Prasa NRD po dłuższej przerwie wznowiła cykl artykułów, „ukazujących prawdziwe oblicze kapitalistycznego systemu społecznego w RFN”.

3 II — Podczas odbytej w Bundestagu tzw. godziny aktualności przedstawiciele rządu federalnego oraz rzecznicy wszystkich partii zaapelowali do kierownictwa NRD o umiar w polityce wobec opozycji, potępiając jednocześnie wymuszanie emigracji na ludziach z tych środowisk. Wiceprzewodniczący frakcji SPD Horst Ehmke pochwalił „rozsądne podejście” rządu federalnego do ostatnich wydarzeń w NRD, odrzucając jednocześnie zarzuty, jakoby RFN wtrącała się w wewnętrzne sprawy NRD.

3 II — Rzecznik rządu federalnego Friedhelm Ost oświadczył po posiedzeniu gabinetu, że Bonn śledzi rozwój sytuacji w NRD „z obawą i niepokojem”. Rzecznik odmówił odpowiedzi na pytanie, czy władze bońskie „wykupują”

aresztowanych członków ugrupowań pokojowych.

3 II — Prasa zachodnioniemiecka zamieszcza wywiad ze Stephanem Krawczykiem, który stwierdził: „NRD nie opuściliśmy dobrowolnie [...] Władze NRD postawiły nas przed wyborem: albo kara więzienia od 2 do 12 lat za utrzymywanie podważających bezpieczeństwo państwa stosunków z zagranicą, albo też podpisanie wniosku w sprawie dobrowolnej emigracji do RFN. Domagamy się możliwości powrotu do NRD [...]”.

4 II — Przebywający z wizytą w NRD rzecznik FDP ds. polityki gospodarczej hr. Otto Lambsdorff przeprowadził rozmowy z Erichem Honeckerem. Jednym z głównych tematów była sytuacja w NRD związana z ostatnimi aresztowaniami uczestników demonstracji. W ocenie Lambsdorffa kierownictwo SED nie jest zainteresowane eskalacją napięcia w tej sprawie. W rozmowie podkreślono także, że rozwój współpracy gospodarczej i handlowej jest ważnym elementem wzajemnych stosunków. Przywódca NRD poinformował swego gościa o planowanej likwidacji rozmieszczonych tu rakiet.

4 II — W oświadczeniu rządowym poświęconym rocznicy podpisania porozumienia o współpracy między RFN i Francją oraz wynikiem wizyty Kohla w Czechosłowacji kanclerz opowiedział się za dynamicznym rozwojem stosunków Wschód-Zachód. Ten fragment wystąpienia kanclerza został z zadowoleniem przyjęty przez większość deputowanych.

6 II — W artykule wstępnym „Frankfurter Allgemeine Zeitung” znalazła się sugestia, jakoby polskie pochodzenie kilkuset tysięcy mieszkańców Zagłębia Ruhry jest przyczyną szczególnej kryminogenności tej grupy. Zdanie to wywołało gwałtowną reakcję ze strony „Trybuny Ludu”.

7-12 II — W Moskwie i w Leningradzie przebywała 55-osobowa delegacja zachodnioniemiecka na czele z premierem Badenii-Wirtembergii Lotharem Späthem. W skład delegacji weszło ok. 30 czołowych reprezentantów przemysłu RFN. Podczas spotkania z Michaiłem Gorbaczowem Späth wręczył radzieckiemu przywódcy osobiste posłanie od kanclerza Kohla. W rozmowach eksponowano głównie tematykę gospodarczą. Späth poinformował następnie — bez podania szczegółów — iż w trakcie rozmowy z Gorbaczowem poruszono „temat Berlina w europejskim kontekście”. Goście rozmawiali także z ministrem Eduardem Szewardnadze, wicepremierem Borisem Tołstychem, Władimirem

Kamiencewem i in. Podpisano porozumienie o rozszerzeniu współpracy gospodarczej między Badenią-Wirtembergią i ZSRR, głównie w zakresie przemysłu maszynowego, uzgodniono również powołanie kolejnego wspólnego przedsiębiorstwa w ramach *joint ventures*.

8 II — Prezydium SPD uchwaliło stanowisko partii wobec ostatnich wydarzeń w NRD, związanych z falą aresztowań uczestników demonstracji politycznych. Zapowiedziano, że SPD nadal będzie w krytyczny sposób odnosić się do tego typu posunięć władz NRD, nie dostrzegając w tym mieszania się w wewnętrzne sprawy sąsiada. Stwierdzono przy tym, że „ekspulsja krytyków systemu do RFN nie jest rozwiązaniem”.

10-11 II — W Warszawie odbyło się spotkanie Grupy Roboczej PZPR-SPD ds. Środków Budowy Wzajemnego Zaufania. Na czele delegacji z RFN stał wiceprzewodniczący frakcji SPD w Bundestagu prof. Horst Ehmke. Grupa Robocza opublikowała wspólne oświadczenie, w którym zawarte zostały propozycje nadania istniejącym strukturom wojskowym wyłącznie obronnego charakteru, rozszerzenia pakietu środków budowy zaufania i in. Delegacja zachodni-niemieckich socjaldemokratów została przyjęta przez Wojciecha Jaruzelskiego i Józefa Czyrka.

11 II — W zamku Niederschönhausen, oficjalnej rezydencji rządowej NRD w berlińskiej dzielnicy Pankow odbyło się spotkanie Ericha Honeckera z Nadburmistrzem Berlina Zachodniego Eberhardem Diepgenem. Według agencji ADN Honecker podkreślił, że NRD uczyni wszystko, by usunąć ze swego terytorium rakiety krótszego zasięgu szybciej, niż było to początkowo przewidziane. NRD uważa też dalszą poprawę sytuacji wokół Berlina Zachodniego oraz rozwijanie z nim stosunków dobrego sąsiedztwa za nieodzowny element pokoju oraz „budowy wspólnego europejskiego domu”. Osiągnięto porozumienie w sprawie szczegółowych kwestii organizacyjno-technicznych w stosunkach między Berlinem Zachodnim i NRD. Bezpośrednio po rozmowach Diepgen udał się do szefa stałego przedstawicielstwa RFN w NRD Hansa Bräutigama, by poinformować go o szczegółach spotkania.

11 II — Biskupi katoliccy RFN ocenili jako „dobitny wyraz wspólnoty” przekazane im przez rosyjską cerkiew prawosławną zaproszenia na obchody 1000-lecia chrystianizacji Rusi. Zaproszenie przekazał metropolita Filaret, stojący na czele delegacji rosyjskiego-prawosław-

nego Kościoła, która przebywała przez tydzień w Bawarii.

15 II — Tygodnik „Der Spiegel” w artykule CDU: *pożegnanie z dawnymi marzeniami o jedności* sugeruje, że partia ta zdecydowana jest skorygować swe dotychczasowe stanowisko w sprawie zjednoczenia Niemiec w myśl tezy, że „w najbliższej przyszłości zjednoczenie jest nieosiągalne. Rząd federalny musi dziś czynić to, co jest możliwe i zgodne z poczuciem odpowiedzialności. Trzeba rozbudować kontakty z NRD na wszystkich szczeblach”. Tygodnik poinformował o istnieniu w zarządzie CDU specjalnej komisji przygotowującej nowe tezy w sprawie zjednoczenia na zbliżający się kongres partii.

16 II — Ustosunkowując się do spekulacji na temat ewentualnej zmiany kursu CDU w polityce niemieckiej Helmut Kohl oznajmił, że takie rozważania są w tej chwili pozbawione wszelkich podstaw, gdyż zmiana tej polityki nie jest obecnie dyskutowana.

16 II — Przewodniczący Związku Żołnierzy Bundeswehry podpułkownik Rolf Wenzel oświadczył w Bonn: „Nasza oficjalna wizyta w Moskwie powinna stać się realnym wkładem w dzieło umocnienia zaufania między Związkiem Radzieckim a Republiką Federalną, w dzieło odprężenia między krajami członkowskimi Układu Warszawskiego i NATO”.

16 II — Doradca kanclerza ds. polityki zagranicznej Horst Teltschik stwierdził, że opracowywany projekt dokumentu przedjazdowego CDU w sprawie niemieckiej „ilustruje obowiązujący kurs rządu RFN”.

16 II — W stolicy NRD rozpoczęły się rozmowy między NRD a RFN w sprawie ułatwień w komunikacji kolejowej. Toczące się w ministerstwie komunikacji NRD rozmowy prowadzi ze strony zachodni-niemieckiej kierownik stałego przedstawicielstwa RFN sekretarz stanu Hans-Otto Bräutigam.

17 II — „Neues Deutschland” zamieściła komentarz pt. *Kto steruje tzw. opozycją w NRD*. Z komentarza wynika, jakoby dysydenci w NRD byli powiązani z tajnymi służbami RFN i Berlina Zachodniego.

17 II — Występujący w Pasawie Franz Josef Strauss przedstawił godzinną informację o swej niedawnej podróży do Moskwy. Zdaniem premiera Bawarii Gorbaczow dąży do przeprowadzenia w swym kraju istotnych zmian, które nie naruszają jednak komunistycznych podstaw systemu ZSRR.

17 II — Agencje DPA i AFP podały na

podstawie źródeł, bońskich, że kanclerz Kohl wybierze się jesienią br. z wizytą do ZSRR, natomiast rewizyta radzieckiego przywódcy nastąpi w 1989 r. Informacje te zostały określone przez zastępcę rzecznika rządu federalnego Herberta Schmöllinga mianem spekulacji, jednak *dementi* nie nastąpiło.

18 II — W omówieniu wygłoszonego poprzedniego dnia przemówienia Franza Josefa Straussa agencja TASS wyeksponowała jedynie opowiedzenie się szefa CSU za rozwojem stosunków ze Związkiem Radzieckim.

18 II — CDU zaprezentowała głośny już 39-stronicowy tzw. dokument komisji Geisslera. Sam sekretarz generalny partii skomentował ten materiał zdaniem: „Pozostajemy przy podstawowych zasadach naszej polityki niemieckiej”.

18 II — Na zaproszenie Radzieckiego Komitetu Obróńców Pokoju oraz radzieckiej sekcji międzynarodowej organizacji „Generałowie na rzecz pokoju i rozbrojenia” z trzydniową wizytą do ZSRR przybyła delegacja Związku Żołnierzy *Bundeswehry* na czele z jego przewodniczącym podpułkownikiem Rolfem Wenzelem.

19 II — Według agencji *Reutersa* najważniejszym tematem rozmowy przeprowadzonej w Białym Domu pomiędzy prezydentem Ronaldem Reaganem a kanclerzem Kohlem był wpływ nowej polityki ZSRR i radzieckich reform na sojusz północnoatlantycki.

23 II — Na posiedzeniu frakcji parlamentarnej CDU/CSU prawnicy działacze tego gremium (Abelein, Wilz, Czaja, Friedmann i in.) zaatakowali projekt przedjazdowego dokumentu CDU w sprawie zjednoczenia Niemiec (tzw. dokument Geisslera).

23 - 24 II — W Bonn na zaproszenie przewodniczącego *Bundestagu* przebywał z roboczą wizytą marszałek sejmu Roman Malinowski. Polski gość rozmawiał również z ministrem Genscherem, przewodniczącym komisji spraw zagranicznych zachodnoniemieckiego parlamentu i prezydentem Rady Unii Międzyparlamentarnej Hansem Streckerem oraz odbył spotkania z posłami do *Bundestagu*. Treścią rozmów była przede wszystkim polska propozycja odbycia ogólnoparlamentarnej konferencji przewodniczących i przedstawicieli parlamentów państw-sygnatariuszy KBWE. Polska idea spotkała się z życzliwym zainteresowaniem.

25 II — W oświadczeniu rządowym wygłoszonym na forum *Bundestagu* kanclerz Kohl stwierdził, że w strategii rozbrojeniowej NATO należy dążyć do

zmniejszenia przewagi Układu Warszawskiego w dziedzinie broni konwencjonalnej poprzez tzw. redukcje asymetryczne.

25 II — W RFN dobiegła końca kilkudniowa wizyta członków zarządu Polsko-Zachodnoniemieckiej Grupy Poselskiej Sejmu PRL ze Stanisławem Bejgerem na czele.

27 II — Przebywający w RFN redaktor naczelny agencji prasowej *Nowosti* Waleri Falin w wywiadzie dla rozgłośni radiowej Saary zaapelował do rządu federalnego, by ten przez dobrojenie systemów rakietowych krótkiego zasięgu nie utrudniał realizowanego w Związku Radzieckim programu reform. Ponowne przyspieszenie wyścigu zbrojeń ograniczyłoby środki przeznaczone do tej pory na „przebudowę” w ZSRR. Falin podkreślił także, że czterostronne porozumienie w sprawie berlińskiej daje duże możliwości poprawy sytuacji wokół tego miasta. Radziecki polityk spotkał się też w Hamburgu z rodzicami Mathiasa Rusta.

27 II — W Marburgu ratyfikowana została umowa o partnerstwie między tym miastem a Brunzswikiem. Radni Brunzswiku zaaprobowali porozumienie sześć dni wcześniej.

27 II — Bułgarski minister gospodarki i planowania Stojan Owczarow zakończył złożoną na zaproszenie federalnego ministra gospodarki Martina Bangemanna wizytę w RFN. W programie znalazły się również rozmowy z Helmutem Kohlem, Hansem-Dietrichem Genscherem i ministrem ds. badań naukowych i techniki Heinzem Riesenhuberem.

29 II — Przebywający w Berlinie Zachodnim H. Kohl oświadczył, w nawiązaniu do trwających kontrowersji wokół tzw. dokumentu Geisslera, że celem rządu federalnego nadal pozostaje przewidywanie podziału Niemiec i Europy. Kanclerz zaznaczył, że preambuła konstytucji RFN, wzywająca cały naród niemiecki do urzeczywistnienia idei jedności i wolności Niemiec przy wykorzystaniu prawa do samostanowienia „pozostaje niewzruszona”. Zdaniem Kohla tak długo, jak długo Niemcy cierpią na skutek podziału swego państwa, musi być podtrzymywana idea jedności narodu.

— W tych dniach Franz Josef Strauss wystosował list do przewodniczącego komisji ds. polityki niemieckiej i zagranicznej CSU Ludwiga Schenka hr. Stauffenberg, w którym opowiedział się za nawiązaniem oficjalnym kontaktów między *Bundestagiem* a Izbą Ludową NRD.

NASZE WYDAWNICTWA

Redakcja: MARIAN BISKUP

ŚLĄSK I POMORZE W HISTORII STOSUNKÓW POLSKO-NIEMIECKICH W ŚREDNIOWIECZU

**XII KONFERENCJA WSPÓLNEJ KOMISJI
PODRĘCZNIKOWEJ PRL-RFN. OLSZTYN.**

ark. wyd. 15, nakład 2500, cena 300,—

Istniejące istotne różnice w przedstawieniu dziejów Śląska i Pomorza w historiografii polskiej i niemieckiej skłoniły Wspólną Komisję Podręcznikową PRL-RFN do kontynuacji dialogu naukowego w zakresie tej tematyki. Jego realizacją była XII Konferencja Podręcznikowa, której pokłosiem są materiały zaprezentowane w niniejszym tomie, obecnie w drugim wydaniu i w nowej serii wydawniczej Instytutu Zachodniego. Materiały te wykazują, że różnice interpretacyjne nie zostały w pełni przezwyciężone. Niemniej jednak konferencja przyczyniła się do głębszego naświetlenia tej problematyki przez wyjście poza tradycyjne dotąd ramy historii narodowej, przez próbę multiperspektywicznego spojrzenia wynikającego z szeroko zrelacjonowanych stosunków polsko-niemieckich, a także przez ujęcie szeregu zagadnień z punktu widzenia historii społecznej.

DO NABYCIA:

- w księgarniach naukowych Domu Książki,
- w Instytucie Zachodnim, 61-772 Poznań, Stary Rynek 78/79 (także za pobraniem pocztowym).

